

İndirilme Tarihi

17.02.2026 11:45:44

TDE 202 - TÜRKİYE TÜRKÇESİ IV - Fen Edebiyat Fakültesi - Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Genel Bilgiler

Dersin Amacı

Sözcük türlerini ve Türkiye Türkçesinin genel söz dizimi özelliklerini kavratmak, bu kuramsal bilgiler aracılığıyla söz dizimi çözümleme yöntemini, cümlelerin ögelerinin bulunmasını, ögeler içerisindeki kelime gruplarının belirlenerek çözümlenmesini öğretmek ve bunların örnekler üzerinde uygulamasını yaptırmak.

 Not: Bu dersle ilgili kuramsal bilgiler ilk dönem verilmiştir. Bu dönem sadece uygulama yapılmaktadır.

Dersin İçeriği

Türkiye Türkçesinin genel söz dizimi özellikleri, söz dizimi çözümleme yöntemi, cümle türleri ve ögeleri, kelime gruplarının belirlenerek çözümlenmesi, edebi metinlerden alınan örnekler üzerinde söz dizimi çözümlemesi.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Prof. Dr. Leyla Karahan (2023), Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, İstanbul. Doç. Dr. Mustafa Karataş (2019), Her Yönüyle Türk Dili, Kimlik Yayınları, Kayseri

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Bu derste, öğrencilerin dersin gerektirdiği kazanımları elde edebilmeleri için şu etkinlikler, çalışmalar yapılmaktadır: Dersin ve içeriğinin öneminin anlatılması, Bir sornaki hafta üzerinde çalışılacak ve konuşulacak konunun belirtilmesi, Her hafta dersin başında öğrencilerin önceki konularla ilgili sorularına cevap verilmesi, Her hafta sonraki konularla veya uygulamalarla ilgili ödev verilmesi, Sınıfta öğrencilerle birlikte uygulama yapılması, Yapılan sınavlarla ilgili dönüt verilmesi, Öğrencilerle ders dışında bireysel olarak anlamadıkları veya danışmak istedikleri konularla ilgili görüşmeler yapılması, İstenmesi durumunda öğrencilere bireysel çalışmalar yaptırılması. Derste kullanılan yöntemler şunlardır:

 1. DÜZ ANLATIM
 2. PROBLEM ÇÖZME
 3. TARTIŞMA
 5. GÖSTERİP-YAPTIRMA

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Bu derste ek kaynak olarak şu kitaplar önerilmektedir: Prof. Dr. Günay Karaağaç (2009), Türkçenin Söz Dizimi, Kesit Yayınları, İstanbul. Prof. Dr. Günay Karaağaç (2015), Dil Bilgisi ve Anlam Bilgisi Çözümlemeleri, Akçağ Yayınları, İstanbul. Ayrıca bu derste öğrenciler, ara sınav ve yarıyıl sonu sınavında şu kitaplardan sorumlu tutulmaktadır: Prof. Dr. Hatice Şirin (2019), Sözcük Hikâyeleri, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul. (Ara Sınav için) Prof. Dr. A. Bican Ercilasun (2020), Türklük Bilimi Yazıları, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul. (Final Sınavı için)

Dersin Verilişi

Bu derste; ilk dönemde anlatılan (TT3) Türkiye Türkçesinin söz dizimiyle ilgili kuramsal bilgiler ve söz dizimi çözümleme yönteminden hareketle, edebi metinlerden (roman, hikaye, şiir, nutuk vb.) seçilmiş basitten karmaşığa doğru metinler üzerinde cümle ögelerinin bulunması ve kelime gruplarının belirlenerek çözümlenmesine dayalı uygulamalar, tüm öğrencilerin katılımıyla yapılır.

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Doç. Dr. Mustafa Karataş

Program Çıktısı

- Sözcükleri işlevlerine göre (tür), sınıflandırabilir ve bu türlerin tanımlarını, ayırt edici özelliklerini, çeşitlerini, işlevlerini bilir.
- Söz dizimiyle ilgili temel kavram ve terimleri, Türkiye Türkçesinin genel söz dizimi özelliklerini bilir.
- Türkiye Türkçesindeki cümle türleri ve ögeleri ile ilgili temel bilgilere sahip olur ve cümleleri türlerine ve ögelerine göre inceleyebilir.
- Türkiye Türkçesindeki cümlelerin içerisinde yer olan kelime gruplarını bulur, türünü belirler ve bunları çözümleyebilir.
- Türkiye Türkçesiyle yazılmış edebi metinlerden seçilen cümlelerin söz dizimi incelemesini ayrıntılı olarak yapabilir.

Haftalık İçerikler

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim		Uygulama
		Laboratuvar	Metodları Teorik	
1			Giriş, Tanışma Dersin amacı, önemi, işlenişi, yöntemi, kaynakları ve sınavları ile ilgili bilgilendirme	
2	Öğrenciler, bu derse gelmeden önce geçen dönem işlenen konuları ve söz dizimi çözümleme yöntemiyle ilgili temel bilgileri kaynaklardan okuyarak hatırlamalıdır.		Söz dizimi çözümleme yönteminin hatırlatılması amacıyla örnek uygulamalar	

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim		Uygulama
		Laboratuvar	Metodları	
3	Öğrenciler bu derse gelmeden önce Prof. Dr. Leyla Karahan'ın Türkçede Söz Dizimi kitabındaki örnek cümle çözümlerini kendi başında yapmaya çalışmalıdır.			Zorluk derecesi öncekilere göre fazla olan cümleler üzerinde söz dizimi çözümlene çalışması
4	Öğrenciler bu derse gelmeden önce Prof. Dr. Leyla Karahan'ın Türkçede Söz Dizimi kitabındaki (s. 146, 147) örnek cümle çözümlerini ve bu metinlerin tamamını kendi başına yapmaya çalışmalıdır.			Öncekilere göre zorluk derecesi fazla cümleler üzerinde söz dizimi çözümlene çalışması Örnek metinler: Bir Gemi Yelken Açtı Fetih Marşı
5	Öğrenciler bu derse gelmeden önce; 1. Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutuk adlı eseriyle ilgili araştırma yapmalı, 2. Prof. Dr. Z. Korkmaz'ın "Mustafa Kemal Atatürk'ün Büyük Nutuk Adlı Eserinin Tarihi ve Güncel Değeri Üzerine" makalesini okumalı, 3. Gençliğe Hitabe metnini Osmanlı alfabesinden okumalı, 4. Yabancı kelimelerin anlamını öğrenmeli, 5. Metnin söz dizimi incelemesini yapmaya başlamalı.			Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutuk adlı eseri, Gençliğe Hitabe adı verilen bölümüyle ilgili genel bilgilendirme ve metnin söz dizimi çözümlenmesi
6	Öğrenciler bu derse gelmeden önce; Metnin söz dizimi incelemesini yapmaya devam etmeli, önceki cümlelerdeki hatalarını gözden geçirmiş olmalıdır.			Gençliğe Hitabe'nin Söz Dizimi İncelemesine devam
7	Öğrenciler bu derse gelmeden önce; Metnin söz dizimi incelemesini yapmaya devam etmeli, önceki cümlelerdeki hatalarını gözden geçirmiş olmalıdır.			Gençliğe Hitabe'nin söz dizimi incelemesine devam
8				Ara Sınav (Vize)
9	Ara sınav sonrasında öğrenciler, sınavda zorlandıkları, yapamadıkları veya yanlış yaptıkları soruların doğru cevaplarını araştırmalı ve bulmalıdır. Cevabını bulamadığı soruları veya konuları not almalı. Sınavdan sonraki derste hocasına sormalıdır.			Sınav Değerlendirmesi Sınav sorularının cevaplandırılması Yapılan hataların tartışılması
10	Öğrenciler bu derse gelmeden önce; Kemalettin Kamu'nun Bingöl Çobanlarına başlıklı şiirinin söz dizimi çözümlenmesini yapmış olmalıdır.			Kemalettin Kamu'nun Bingöl Çobanlarına adlı şiiri üzerinde söz dizimi çözümlenmesi.
11	Öğrenciler bu derse gelmeden önce; 1. Mehmet Akif Ersoy'un Safahat ve İstiklal Marşı adlı eserleriyle ilgili bilgi edinmeli, 2. M. Karataş'ın, "İstiklal Marşı'nın Alfabe, Yazım ve Noktalama Özellikleri" makalesini okumalı, 3. İstiklal Marşı metnini Osmanlı alfabesinden okumalı, 4. Yabancı kelimelerin anlamını öğrenmeli, 5. Metnin söz dizimi incelemesini yapmaya başlamalı. Öğrenciler bu derse gelmeden önce Yahya Kemal Beyatlı'nın Süleymaniye'de Bayram Sabahı ve Ses adlı şiirlerinin söz dizimi çözümlerini yapmış olmalı.			Yahya Kemal Beyatlı'nın Süleymaniye'de Bayram Sabahı ve Ses adlı şiirleri üzerinde söz dizimi çözümlenmesi.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim		Uygulama
		Laboratuvar	Metodları	
12	Öğrenciler bu derse gelmeden önce; 1. Mehmet Akif Ersoy'un Safahat ve İstiklal Marşı adlı eserleriyle ilgili bilgi edinmeli, 2. M. Karataş'ın, "İstiklal Marşı'nın Alfabe, Yazım ve Noktalama Özellikleri" makalesini okumalı, 3. İstiklal Marşı metnini Osmanlı alfabesinden okumalı, 4. Yabancı kelimelerin anlamını öğrenmeli, 5. Metnin söz dizimi incelemesini yapmaya başlamalı.			Mehmet Akif Ersoy'un Safahat ve İstiklal Marşı adlı eserleriyle ilgili genel bilgilendirme ve metnin söz dizimi çözümlemesi
13	Öğrenciler bu derse gelmeden önce İstiklal Marşı metninin söz dizimi çözümlemesine çalışmış olmalıdır.			İstiklal Marşı metninin söz dizimi çözümlemesine devam
14	Öğrenciler bu derse gelmeden önce İstiklal Marşı metninin söz dizimi çözümlemesine çalışmış olmalıdır.			İstiklal Marşı metninin söz dizimi çözümlemesine devam
15				Dönemin Değerlendirilmesi

İş Yükleri

Aktiviteler	Sayısı	Süresi (saat)
Vize	8	1,00
Final	16	1,00
Teorik Ders Anlatım	14	2,00
Ödev	12	2,00
Ders Öncesi Bireysel Çalışma	7	2,00

Değerlendirme

Aktiviteler	Ağırlığı (%)
Vize	40,00
Final	60,00

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI X Öğrenme Çıktısı İlişkisi

	P.Ç. 1	P.Ç. 2	P.Ç. 3	P.Ç. 4	P.Ç. 5	P.Ç. 6	P.Ç. 7	P.Ç. 8	P.Ç. 9	P.Ç. 10	P.Ç. 11	P.Ç. 12	P.Ç. 13	P.Ç. 14	P.Ç. 15	P.Ç. 16	P.Ç. 17	P.Ç. 18	P.Ç. 19	P.Ç. 20	P.Ç. 21	P.Ç. 22	P.Ç. 23	P.Ç. 24
Ö.Ç. 1			2	2	2		5																	
Ö.Ç. 2			2	2	2		5																	
Ö.Ç. 3			2	2	2		5																	
Ö.Ç. 4			2	2	2		5																	
Ö.Ç. 5			2	2	2																			

Tablo :

- P.Ç. 1 :** Türk dilinin ilk yazılı belgelerinden günümüze kadar gelen devreleri kronolojik olarak, eserleriyle birlikte bilir.
- P.Ç. 2 :** Halk edebiyatı ve kültürü ile ilgili konularda gerekli bilgi ve birikime sahip olur.
- P.Ç. 3 :** Alanıyla ilgili problemleri tespit eder.
- P.Ç. 4 :** Tespit edilen problemlerin çözümüne yönelik gerekli verileri toplar.
- P.Ç. 5 :** Elde ettiği verilere göre sonuçları yorumlar.
- P.Ç. 6 :** Eski Türk Edebiyatının Arap harfli manzum ve mensur eserlerini okur, açıklar.
- P.Ç. 7 :** Yeni Türk dili ile ilgili dönemlere ait metinlerde; kelime tahlili, cümle tahlili ve kelime etimolojisi yapar.
- P.Ç. 8 :** Eski Türk dili ile ilgili dönemlere ait metinlerde; kelime tahlili, cümle tahlili ve kelime etimolojisi yapar.
- P.Ç. 9 :** Edebî metin çözümlemeleri yapar.
- P.Ç. 10 :** Yeni Türk Edebiyatının kapsadığı edebî dönem, metin ve edebiyatçıların özelliklerini tam olarak bilir; bu dönemlerde yazılmış yapıtları çözümler; karşılaştırmalı tartışmalar yürütür.
- P.Ç. 11 :** Alanıyla ilgili karşılaştığı problemlerin çözümünde bilgisayar teknolojilerini kullanır.
- P.Ç. 12 :** İlgili alanında veya toplumun diğer kesimleriyle sözlü ve yazılı iletişim olanaklarını kullanarak profesyonel düzeyde eleştirel olarak iletişim kurabilir.
- P.Ç. 13 :** Bir yabancı dil kullanarak alana ait konularda meslektaşlarıyla iletişim kurabilir.
- P.Ç. 14 :** Alanıyla ilgili çalışmalara katılır.
- P.Ç. 15 :** Mesleki gelişmeleri izler ve bu gelişmelere katkı sağlar.
- P.Ç. 16 :** Disiplin içi ve disiplinler arası takım çalışması yapar.
- P.Ç. 17 :** Sahada derleme, gözlem ve anket çalışmaları yapar.
- P.Ç. 18 :** Alanıyla ilgili edindiği kuramsal ve uygulamalı bilgileri; eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmet alanlarında kullanır, çözümler ve uygular.
- P.Ç. 19 :** Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirir.
- P.Ç. 20 :** Alanıyla ilgili sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılır ve bu tür etkinlikleri düzenler.
- P.Ç. 21 :** Alanıyla ilgili yaptığı çalışmaları ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla paylaşır.
- P.Ç. 22 :** Beşerî bilimler alanında sosyal, kültürel hakların evrenselliğini destekler, sosyal adalet bilinci kazanır, tarihî ve kültürel mirasa sahip çıkar.
- P.Ç. 23 :** Kalite yönetim ve süreçlerine uygun davranır ve katılır.
- P.Ç. 24 :** Bilimsel bilgiyi açık ve yetkin biçimde aktarabilir.
- Ö.Ç. 1 :** Sözcükleri işlevlerine göre (tür), sınıflandırabilir ve bu türlerin tanımlarını, ayırt edici özelliklerini, çeşitlerini, işlevlerini bilir.
- Ö.Ç. 2 :** Söz dizimiyle ilgili temel kavram ve terimleri, Türkiye Türkçesinin genel söz dizimi özelliklerini bilir.
- Ö.Ç. 3 :** Türkiye Türkçesindeki cümle türleri ve öğeleri ile ilgili temel bilgilere sahip olur ve cümleleri türlerine ve öğelerine göre inceleyebilir.
- Ö.Ç. 4 :** Türkiye Türkçesindeki cümlelerin içerisinde yer olan kelime gruplarını bulur, türünü belirler ve bunları çözümleyebilir.
- Ö.Ç. 5 :** Türkiye Türkçesiyle yazılmış edebî metinlerden seçilen cümlelerin söz dizimi incelemesini ayrıntılı olarak yapabilir.